

RECENZJA

**osiągnięć naukowych dra Tomasza Szopińskiego
w związku z postępowaniem Rady Naukowej Dyscypliny Ekonomia i Finanse
oraz Nauki o Zarządzaniu i Jakości Federacji Naukowej Uniwersytet VIZJA
w Warszawie
o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk
społecznych, w dyscyplinie ekonomia i finanse**

1. Podstawy formalne recenzji

Formalną podstawą przeprowadzenia przeze mnie recenzji osiągnięć naukowych dra Tomasza Szopińskiego jest uchwała nr EFZ-02.00.00-19052026 powołująca mnie na recenzenta w Komisji Habilitacyjnej w celu przeprowadzenia postępowania habilitacyjnego dra Tomasza Szopińskiego, przekazana przez Przewodniczącego Rady Naukowej Dyscypliny Ekonomia i Finanse oraz Nauki o Zarządzaniu i Jakości Federacji Naukowej Uniwersytet VIZJA w Warszawie dr hab. Piotra Szczepankowskiego prof. uczelni.

Podstawą prawną przygotowania recenzji osiągnięć naukowych dla prowadzonego postępowania habilitacyjnego dra Tomasza Szopińskiego jest art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2024 r. poz. 1571, z póź. zm.).

Zgodnie z przywołanym artykułem, do postępowania habilitacyjnego może zostać dopuszczona osoba, która posiada stopień doktora oraz posiada w dorobku osiągnięcia naukowe, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, a także wykazuje się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej, w szczególności zagranicznej. Osiągnięcie naukowe może stanowić monografia naukowa, cykl

powiązanych tematycznie artykułów naukowych lub zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne. Wniosek o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie ekonomia i finanse, dra Tomasza Szopińskiego wraz z autoreferatem wskazuje, że podstawą oceny osiągnięć naukowych jest monografia: Szopiński, T. (2025), *Prosument na rynku usług bankowości elektronicznej – modele zachowań*, Warszawa: CeDeWu, ss. 263, którą Habilitant wskazał jako główne osiągnięcie naukowe.

Do sporządzenia niniejszej recenzji otrzymałem komplet dokumentacji dotyczącej aktywności naukowej Habilitanta, a w szczególności: autoreferat, wykaz osiągnięć naukowych, monografię pt. *Prosument na rynku usług bankowości elektronicznej – modele zachowań*, kopie pozostałych prac naukowych stanowiących osiągnięcie naukowe oraz kopię dyplomu doktora nauk ekonomicznych w dyscyplinie ekonomia.

Dostarczona dokumentacja jest wystarczająca do napisania przeze mnie recenzji, spełnia również formalne kryteria wymagane od kandydatów na stopień doktora habilitowanego. Ponadto oceniam sporządzoną dokumentację jako przygotowaną bardzo starannie, rzetelnie oraz zgodnie z najlepszymi standardami.

2. Ocena wkładu głównego osiągnięcia naukowego w dyscyplinę

Jako główne osiągnięcie naukowe dr Tomasz Szopiński wskazał swoją monografię pt. *Prosument na rynku usług bankowości elektronicznej – modele zachowań*, wydaną nakładem Wydawnictwa CeDeWu w Warszawie w 2025. Monografia liczy 263 strony. Recenzję wydawniczą sporządzili wybitni specjaliści z zakresu ekonomiki konsumpcji, zachowań konsumentów i e-commerce: prof. dr hab. Agnieszka Baruk oraz dr hab. Robert Wolny, prof. uczelni.

Rozważania zawarte w monografii zostały ujęte w cztery rozdziały. Zasadnicza część rozprawy jest poprzedzona Wstępem, w którym przedstawione zostało uzasadnienie podjęcia tematu z bardzo dobrze opracowanym wskazaniem luki w dotychczasowej wiedzy, nadrzędne pytanie badawcze oraz wyraźnie określono cele pracy: cel główny, cele poznawcze i cele empiryczne. W tym miejscu chciałby zwrócić uwagę, że o ile pytanie badawcze dobrze koresponduje z problemem badawczym zawartym w tytule pracy, to już cel główny pracy jedynie pośrednio odnosi się do tego problemu. Problem badawczy zawarty w tytule pracy związany jest bowiem z zachowaniami prosumentów na rynku bankowości elektronicznej oraz modelami tych

zachowań. Temu problemowi badawczemu odpowiadają poszczególne cele, wskazane przez Habilitanta jako cele empiryczne. A tymczasem cel główny dotyczy wyjaśnienia mechanizmów i uwarunkowań prosumpcji na tym rynku, co z pewnością jest istotnym celem, ale o charakterze uzupełniającym. Brak mi także wyraźnie określonego celu metodycznego, a przecież w pracy zaproponowano wiele unikatowych rozwiązań metodycznych, chociażby dotyczących typologii prosumentów czy budowy modeli zachowań prosumentów. W pracy sformułowano kilka celów empirycznych. Po lekturze całego opracowania stwierdzam, że warto byłoby wzbogacić je o cel związany z typologią prosumentów na rynku bankowości elektronicznej, gdyż ten obszar analiz stanowi istotny wkład Habilitanta w rozwój dyscypliny. Brak mi ponadto zidentyfikowanego celu aplikacyjnego, a przecież jest on zasadny, gdyż wyniki badań Habilitant mogą mieć szerokie zastosowanie praktyczne, w szczególności na poziomie mikro. W pracy postawiono hipotezę główną i 9 hipotez szczegółowych. Hipoteza główna winna odpowiadać celowi głównemu, a tymczasem dotyczy ona zupełnie innych kwestii i innych obszarów analiz. Natomiast same hipotezy szczegółowe zostały sformułowane prawidłowo, choć w zasadzie odpowiadają jedynie dwóm celom empirycznym, co znalazło swoje odzwierciedlenie w Zakończeniu. Do pozostałych celów empirycznych nie sformułowano żadnych hipotez. Zatem ta część pracy wymagałaby znacznego uporządkowania i dopracowania, zarówno jeśli chodzi o cele, jak i hipotezy. W myśl zasady: problem badawczy – cel – hipoteza – metoda badawcza. W praktyce należałoby problemowi badawczemu przyporządkować cel główny, a następnie hipotezę główną, które odnosiłyby się do zachowań prosumentów na rynku bankowości elektronicznej ze wskazaniem modelowego rozwiązania tej kwestii, co w praktyce Habilitant zrealizował w pracy, ale nie wskazuje tego wprost. Wstęp ponadto zawiera informację o podstawie źródłowej realizacji celów, zarówno poznawczych, jak i empirycznych. Ponadto we Wstępie szeroko omówiono treść poszczególnych rozdziałów. Rozprawę kończy Zakończenie, w którym Habilitant rozliczył się z realizacji celów badawczych. Rozważania zawarte w rozprawie oparte zostały na bardzo bogatej literaturze krajowej i zagranicznej (co warto podkreślić, aktualnej literaturze), licznych źródła internetowych i aktach prawnych. Warto w tym miejscu podkreślić, że struktura całej pracy oraz rozmieszczenie poszczególnych rozdziałów, jak i treści w nich zawartych, jest prawidłowa i nie budzi zastrzeżeń.

Przechodząc do analizy treści poszczególnych rozdziałów należy stwierdzić, że w rozdziale pierwszym o charakterze teoretycznym przedstawiono genezę prosumpcji oraz ewolucję tego

zjawiska, wynikającą ze zmieniających się warunków społecznych, a przede wszystkim zmian technologicznych. Następnie Autor przedstawił współczesne podejścia do tego zjawiska oraz różne definicje prosumpcji, uwzględniające w szczególności wpływ innowacji cyfrowych, w tym sztucznej inteligencji oraz zmieniających się postaw konsumentów. Następnie przedstawione zostały różne cechy i funkcje prosumpcji. Habilitant poddaje krytycznej analizie przedstawione koncepcje i definicje oraz cechy prosumpcji, choć ostatecznie nie dokonuje operacjonalizacji tej kategorii, która następnie stanie się głównym przedmiotem badań empirycznych. Wysoko należy ocenić rozważania zawarte w drugim podrozdziale dotyczącym identyfikacji i charakterystyki determinant zachowań prosumpcyjnych. Po rzetelnej analizie różnych klasyfikacji determinant, choć jedynie polskich autorów, Habilitant przedstawia własną, autorską klasyfikację i szczegółową charakterystykę determinant zachowań prosumpcyjnych. Następnie zostały przedstawione różne aspekty znaczenia prosumpcji i jej wpływu na rynek oraz funkcjonowanie przedsiębiorstw. W tej części pracy Autor wprowadza nową kategorię – prosumcja internetowa, choć jej nie definiuje. Takie wyjaśnienie jest istotne z punktu widzenia dalszych analiz i przeprowadzonych badań empiryczny, czy należy rozumieć to jako osobne zjawisko czy integralną część szeroko rozumianej prosumpcji. W tym miejscu warto też zwrócić uwagę na brak odniesienia się do kwestii etycznych związanych z wykorzystywaniem przez przedsiębiorstwa prosumpcji oraz z zachowaniami prosumpcyjnymi konsumentów. Ostatni podrozdział zawiera krytyczną analizę różnych koncepcji prosumenta. Bardzo wysoko należy ocenić ten fragment pracy. Obejmuje on szeroki przegląd definicji prosumenta zwieńczonych przyjęciem własnej, autorskiej definicji, a także szerokim omówieniem rodzajów prosumentów. W dalszej kolejności zawarto pogłębione analizy czynności podejmowanych na rynku przez prosumenta, co uzupełnia przedstawioną definicję tego zjawiska. dopełnieniem tych analiz jest przedstawienie charakterystyki społeczno-demograficznej prosumentów, co jest z kolei bardzo istotne w kontekście przeprowadzonych własnych badań empirycznych Autora. W dalszej części zostały przedstawione analizy dotyczące bardzo różnorodnego wpływu prosumentów na rynek, gospodarkę i funkcjonowanie przedsiębiorstw. W tym miejscu nasuwa się uwaga dotycząca kolejności przedstawianych w analizowanym rozdziale wątków. Bowiem podrozdział dotyczący prosumenta winien być umiejscowiony zaraz po podrozdziałach dotyczących prosumpcji, a wszystkie kwestie dotyczące wpływu prosumpcji i prosumenta na współczesny rynek, winny być zebrane i zaprezentowane w jednym, ostatnim podrozdziale.

W rozdziale drugim Habilitant podjął się zadania analizy istoty bankowości elektronicznej, jej form i kierunków rozwoju, a także próby określenia ich znaczenia dla uczestników rynku. Za szczególny wkład należy uznać krytyczną analizę różnych koncepcji bankowości elektronicznej, ich cech i rodzajów oraz dokonanie usystematyzowania wiedzy w tym obszarze. Następnie została przedstawiona analiza struktury rynku bankowości elektronicznej, której rozważania teoretyczne zostały wzbogacone analizami z polskiego rynku bankowości elektronicznej. Analizy te obejmowały charakterystykę pięciu kategorii podmiotów należących do mikrootoczenia rynku e-usług, w tym potencjalnych nabywców e-usług, przedsiębiorstwa konkurencyjne (świadczące usługi w Internecie, jak i w sposób tradycyjny), przedsiębiorstwa oferujące produkty komplementarne lub substytucyjne, przedsiębiorstwa kooperujące z dostawcami oraz przedstawicieli masowych nośników informacji i przedstawicieli administracji państwowej. Na podkreślenie zasługuje rzetelności analiz opartych na aktualnych danych z polskiego rynku bankowości elektronicznej. Ponadto analizy objęły także charakterystykę makrootoczenia rynku e-usług, w tym otoczenia ekonomicznego, technologicznego, polityczno-prawnego, a także społecznego i demograficznego. Autor nie wyodrębnia otoczenia międzynarodowego, choć wielokrotnie przy okazji charakterystyki innych elementów makrootoczenia rynku bankowości elektronicznej dokonuje jego prezentacji. Następnie Habilitant wskazał na dwa, Jego zdaniem, najważniejsze trendy w rozwoju systemów elektronicznej bankowości, czyli na globalizację i postęp techniczny. W szczególności, szczegółowo i z dużą precyzją opisał wpływ różnych nowych rozwiązań informatycznych, takich jak: sztuczna inteligencja, big data, przetwarzanie w chmurze, blockchain, biometria, Internet rzeczy oraz technologie 5G i 6G. Natomiast praktycznie pominął charakterystykę wpływu globalizacji na rozwój e-bankowości, jak również nie wskazał na inne istotne trendy mające wpływ na rozwój tego rynku. Ostatnia część tego rozdziału dedykowana jest wyzwaniom, przed jakimi staje obecnie bankowość elektroniczna. Rozważania zawarte w tej części należy ocenić bardzo wysoko. Habilitant dogłębnie przedstawił wyzwania ekonomiczne, w tym konieczność rywalizacji na rynkach międzynarodowych i transkontynentalnych, spadek marż wymuszający optymalizację kosztów i poszukiwania nowych źródeł przychodów oraz wejście na rynek nowych podmiotów świadczących usługi finansowe i związana z nimi konieczność konkurowania. Następnie zostały przedstawione wyzwania technologiczne, w tym: wynikające ze zmiany relacji bank – konsument na skutek rozwoju nowych technologii stwarzających nowe możliwości oraz zagrożenia dla obu stron, rosnąca liczba zagrożeń cybernetycznych wymagająca

stałego doskonalenia systemów bezpieczeństwa i ochrony danych klientów oraz konieczność połączenia wygody użytkowania usług z wymogami regulacyjnymi i dotyczącymi bezpieczeństwa. W dalszej kolejności zaprezentowano wyzwania prawne związane z koniecznością dostosowywania się banków na bieżąco do nowych regulacji oraz wyzwania społeczne, w tym dotyczące rozwoju nowych technologii i instytucji finansowych wpływających na życie konsumentów i uzależniające ich od rynków finansowych, a także trudności w pozyskiwaniu wykwalifikowanej kadry. Wszystkie te wyzwania zostały zaprezentowane zarówno z punktu widzenia wsparcia dla e-bankowości, jak i obszarów zagrożenia.

W rozdziale trzecim, także o charakterze teoretycznym, przedstawiono charakterystykę zachowań prosumpcyjnych na rynku bankowości elektronicznej. Habilitant w pierwszej części dokonał dogłębnej analizy specyficznych cech zachowań prosumpcyjnych na rynku usług e-bankowości. Do cech tych zaliczył: powszechność, konieczność posiadania przez prosumenta szerokich kompetencji, złożoność, dwoistość, która z jednej strony daje użytkownikom kontrolę nad finansami i personalizację usług, ale z drugiej strony wiąże się z ryzykiem utraty kontroli, np. przez utratę prywatności, phishing czy kradzież danych. Ponadto do cechy tych zaliczone zostały: dostęp do danych o prosumencie oraz bezalternatywność. Habilitant dokonał też krytycznej analizy literatury dotyczącej zakresów zachowań prosumpcyjnych na rynku usług bankowości elektronicznej, które Jego zdaniem, obejmują samodzielne korzystanie z usług bankowych oraz wymianę informacji z innymi uczestnikami rynku. Choć wysoko należy ocenić przedstawione analizy, to trzeba wskazać, że w badaniach naukowych prowadzonych z punktu widzenia konsumenta i jego zachowań, winno podjąć się próbę identyfikacji zachowań prosumenckich wykorzystując ugruntowane w literaturze przedmiotu modele zachowań konsumentów, takie jak: model procesu decyzyjnego, model Nicosii, Howarda – Shetha czy Engela – Blackwella – Kollata. i ocenę zachowań prosumenckich z perspektywy wskazanych tam etapów czy elementów. Takie podejście pozwoliłoby na pogłębienie analiz w tym zakresie. Należy jednak przyznać, że Habilitant w dalszej części trzeciego rozdziału konsekwentnie do zidentyfikowanych zakresów zachowań prosumpcyjnych dokonuje pogłębionej analizy najpierw zachowań prosumentów w obszarze samodzielnego korzystania z usług bankowych, a następnie w obszarze wymiany informacji o usługach bankowych. W obu przypadkach Habilitant dokonał szerszej charakterystyki zachowań jakie podejmują prosumenci w danym obszarze. Uzupełnieniem tych analiz jest czwarty podrozdział zawierający analizy dotyczące generowania przez prosumentów danych. Habilitant

wskazał na trzy główne obszary w jakich prosumenci poprzez swoją obecność oraz działania w cyfrowym środowisku mogą przyczyniać się do pomocy bankom, w tym: do oceny zdolności kredytowej, do przeciwdziałania przestępczości finansowej czy w marketingu instytucjach bankowych. Rozdział kończą analizy dotyczące zalet i wad prosumpcji na rynku bankowości elektronicznej. Tą część analiz należy ocenić szczególnie wysoko. Habilitant podkreślił ambiwalentną rolę aktywności w obszarze prosumpcji. Dokonał szczegółowej klasyfikacji zalet i wad działań prosumenckich w obszarze self-bankingu, działań związanych z personalizacją usług bankowych, działań związanych z uczestnictwem w akcjach organizowanych przez banki oraz w obszarze wymiany informacji o usługach bankowych z innymi uczestnikami rynku. Każdy z tych obszarów został przeanalizowany z punktu widzenia zalet i wad zarówno z punktu widzenia prosumenta, jak i instytucji finansowej oraz innych uczestników rynku.

Rozdział czwartym, ostatni ma charakter metodyczno-empiryczny. Ma on niezwykle istotne znaczenie z punktu widzenia realizacji celów i weryfikacji przyjętych hipotez badawczych. Pokazuje on też dojrzałość warsztatu badawczego Habilitanta. Na podkreślenie zasługuje świadomość Autora ograniczeń jakie występują, zarówno w przypadku zastosowanie określonych metod pozyskiwania informacji, jak i metod analizy danych oraz wyciągania określonych wniosków. W podrozdziale metodycznym Autor przedstawił organizację i wykorzystaną metod badań bezpośrednich, które miały charakter ilościowy. Jednakże jak wskazuje Habilitant w tej części pracy, przeprowadził też szereg badań o charakterze jakościowym, w tym wywiady z przedstawicielami instytucji finansowych czy badania o charakterze netnograficznym. W prawdzie wskazał, że wyniki tych badań posłużyły do przygotowania narzędzia badawczego, ale warto byłoby pokazać wyniki tych badań, jako uzupełnienie danych do realizacji przyjętych celów badawczych. Oprócz tej kwestii część metodyczna rozdziału nie budzi zastrzeżeń.

Habilitant w części empirycznej przedstawia wyniki własnych badań bezpośrednich, w których konsekwentnie prezentuje analizy według dwóch zidentyfikowanych i opisanych w części teoretycznej, obszarów zachowań prosumenckich, tj. w obszarze samodzielnego korzystania z usług bankowości elektronicznej oraz w obszarze dzielenia się informacjami przez prosumentów. Rozważania w tej części pracy są logiczne, a wnioski z nich płynące adekwatne do uzyskanego materiału badawczego. W tym miejscu należy podkreślić warsztat badawczy Habilitanta, umiejętność zastosowania szerokiego wachlarza zaawansowanych metod statystycznych do przeprowadzenia analiz oraz umiejętność interpretacji wyników. Należy także podkreślić, że niezwykle cennymi z punktu widzenia całej pracy, realizacji celów empirycznych i weryfikacji hipotez są ostatnie dwa podrozdziały, gdzie Habilitant tak na prawdę przeprowadził typologie

konsumentów, w pierwszym przypadku, w świetle obszarów zachowań prosumenckich na rynku usług bankowości elektronicznej, a w drugim przypadku, pod względem ich podejścia do zjawiska prosumpcji. Typologia w naukach ekonomicznych, a w szczególności w badaniach rynkowych jest niezwykle istotną metodą poznania naukowego, pozwalającą na wyodrębnienie i opisanie umownych typów badanej zbiorowości (w tym przypadku prosumentów), jak również pewną zbiorowość typów, wyodrębnioną i opisaną za pomocą takiej metody. Wyodrębnione typy są interpretowane z punktu widzenia głównych cech specyficznych oraz opisane za pomocą zbioru zmiennych przyczynowych, głównie demograficznych i społeczno-ekonomicznych. Tu nasuwa się pytanie dlaczego zatem typologia nie została uwzględniona w celach pracy, nie sformułowano odpowiedniej hipotezy, a w reszcie nie wskazano jej w tytułach tych podrozdziałów? Natomiast zasadnym rozwiązaniem byłoby utworzenie odrębnego podrozdziału dedykowanego modelom zachowań prosumentów, jako konstruktów teoretycznych, które zawierałyby także informację o procedurze budowy tych modeli, o której można się jedynie pośrednio domyślać. Po za tym należy zwrócić uwagę, że niejednokrotnie Autor używa zamiennie terminów typologia i segmentacja oraz typy i segmenty. Tymczasem są to zupełnie inne procesy rozpoznania naukowego i różne efekty tych procesów, zatem nie można ich utożsamiać ze sobą. Analizy przeprowadzone przez Habilitanta pozwoliły na wyodrębnienie w pierwszym przypadku dwóch 2 typów konsumentów, „Prosumentów transakcyjnych” i „Prosumentów informacyjno-transakcyjnych”, a w drugi przypadku 4 typów prosumentów, w tym: „Sceptycznych”, „Niepewnych”, „Świadomych” i „Zwolenników nowych technologii”. Szczególnym walorem przeprowadzonej drugiej typologii jest uwzględnienie wielu nowych, do tej pory nie wykorzystywanych w badaniach prosumpcji kryteriów, jak np. postrzeganie doświadczenia o tematyce finansowej, czy doświadczenie związane z cyberzagrożeniami. Przedstawione analizy pokazują także na konieczności kontynuowania tego typu badań.

W Zakończeniu Autor dokonał szerokiego rozliczenia się z przyjętymi celami badawczymi, zarówno teoretycznymi, jak i empirycznymi. Pośrednio dokonał także rozliczenia się z celem głównym pracy, przy czym w tym przypadku zabrakło tu dokonania swego rodzaju uogólnień dotyczących mechanizmów i uwarunkowań prosumpcji na rynku usług bankowości elektronicznej. Autor wprawdzie nie wskazał we Wstępie celu odnoszącego się do możliwości praktycznego wykorzystania zdobytej wiedzy, to jednak w Zakończeniu pojawiło się odniesienie to potencjalnych beneficjentów prezentowanej w monografii wiedzy oraz zakresu jej wykorzystania

przez poszczególne grupy odbiorców. Na podkreślenie zasługuje wskazanie przez Habilitanta dalszych kierunków badań nad zachowaniami prosumenckimi.

Podsumowując, mimo wskazanych uwag i zastrzeżeń, stwierdzam, że monografia dra Tomasza Szopińskiego wnosi istotny wkład do istniejącego stanu wiedzy w dyscyplinie ekonomia i finanse. Spełnia więc wymagania określające osiągnięcie naukowe opisane w art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Szczególnie istotnymi rezultatami naukowymi są:

- rozwiązanie ważnego, aktualnego i niepodejmowanego kompleksowo dotychczas w polskiej literaturze problemu naukowego dotyczącego zachowań prosumentów na rynku usług bankowości elektronicznej,
- uporządkowanie teoretycznych podstaw i krytycznej analizy dorobku teoretycznego w zakresie prosumpcji i zachowań prosumenckich, w tym na rynku usług bankowości elektronicznej,
- szeroka analiza statystyczna materiału empirycznego obrazującego zachowania prosumenckie na rynku usług bankowości elektronicznej,
- propozycja autorskiego podziału aktywności prosumenckich na rynku usług bankowości elektronicznej poparta typologią,
- opracowanie modeli zachowań prosumentów na rynku bankowości elektronicznej, opartych na rodzaju aktywności prosumenckiej na tym rynku oraz na podstawie opinii dotyczących prosumpcji odzwierciedlającej dwa wymiary: postrzegane efekty zewnętrzne prosumpcji (społeczne, środowiskowe, instytucjonalne) oraz ocenę relacji kosztów i korzyści w interakcji prosumenta z instytucją finansową .

Tak określony i oceniony powyżej wykład osiągnięcia naukowego dra Tomasza Szopińskiego stanowi o mojej jednoznacznie pozytywnej rekomendacji do nadania Mu stopnia naukowego doktora habilitowanego w dyscyplinie ekonomia i finanse.

3. Ocena pozostałego dorobku i aktywności naukowej

Analizując dorobek naukowy dra Tomasza Szopińskiego zarówno pod względem ilościowym, jak i jakościowym należy uznać go za wystarczający, odpowiadający standardom aktywności pracownika naukowego w okresie przedhabilitacyjnym, a więc zasługujący na pozytywną ocenę. Badania naukowe i publikacje Habilitanta koncentrują się na trzech problemach badawczych. W pierwszym obszarze Habilitanta interesowały zagadnienia związane z

podejmowaniem decyzji przez konsumentów na rynku usług finansowych, w szczególności mechanizmy wyboru ofert instytucji finansowych, czy postrzegania marek banków przez konsumentów. W drugim obszarze badawczym, Habilitant skupił się na analizy dotyczące usług cyfrowych, w szczególności bankowości elektronicznej. W szczególności zwracał uwagę na mechanizmy akceptacji wykorzystania e-usług oraz na determinanty kształtujące zakres i intensywność korzystania z nich. Ważnym obszarem badań są zagadnienia związane ze zjawiskiem aktywności i bierności konsumentów w sektorze bankowym. Te badania obejmowały m.in. analizy dotyczące wykluczenia finansowego konsumentów i braku uczestnictwa w systemie bankowym, a także na postaw świadomych i samodzielnych, aktywnych konsumentów na rynku bankowości elektronicznej. Bardzo wartościowe w mojej ocenie jest, że Habilitant w swoich badaniach zwraca sporą uwagę na fundamentalną kwestię, tj. metodologię badań oraz wykorzystanie bogatego zestawu metod statystycznych do analiz zebranych danych pierwotnych.

Dr Tomasz Szopiński w ciągu 15 lat od uzyskania stopnia naukowego doktora nauk ekonomicznych był autorem 40 publikacji naukowy. Przed uzyskaniem stopnia naukowego doktora opublikował 17 prac, z czego 13 ma charakter naukowy. Jest Autorem 3 monografii naukowych i współredaktorem 1 monografii, 8 rozdziałów w monografiach naukowych. Ponadto jest Autorem 28 publikacji naukowych w czasopismach krajowych i międzynarodowych, z których 13 jest indeksowanych w bazie JCR. Zdecydowana większość z nich jest opublikowana w języku angielskim. Niezwykle wysoko należy ocenić publikacje Habilitanta w czasopismach zagranicznych, w tym z IF: Transformation in Business Research & Economics, Internet Research, Journal of Business Research, Technological Forecasting & Social Change czy Journal of Innovation & Knowledge.

Habilitant aktywnie uczestniczył w 26 konferencjach, prezentując wyniki swoich badań na 7 konferencjach za granicą oraz 16 konferencjach o charakterze międzynarodowymi i krajowym zorganizowanych w Polsce. Był także członkiem Rady Naukowej dwóch konferencji oraz jednokrotnie Członkiem Komitetu Organizacyjnego międzynarodowej konferencji.

W tym miejscu należy dodać, że praca naukowo-badawcza Habilitanta została nagrodzona, nagrodą Rektora Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Warszawie za osiągnięcia publikacyjne za lata 2016-2017. Habilitant otrzymał także wyróżnienie na konferencji międzynarodowej Best Paper Award.

Według przekazanej dokumentacji, Habilitant uczestniczy tylko w jednym projekcie badawczym finansowanym w drodze konkursu jako uczestnik zespołu badawczego. Jest to aktywność na niskim poziomie.

Pozytywnie należy natomiast ocenić poziom rozpoznawalności publikacji naukowych Habilitanta w środowisku naukowym. Sumaryczny Impact Factor (IF) według listy Journal Citation Report wynosi 34,962. Liczba cytowań publikacji jest na poziomie wysokim i wynosi według bazy Web of Science (WoS): 126, Scopus: 371, a Google Scholar: 927. Z kolei indeks Hirscha wynosi według bazy: Web of Science (WoS): 6, a według Scopus: 9, Google Scholar: 13.

Biorąc pod uwagę wszystkie powyższe konstatacje pozostały dorobek naukowy Habilitanta w wymiarze ilościowym i jakościowym oceniam pozytywnie, także w wymiarze międzynarodowym.

4. Ocena działalności dydaktycznej, eksperckiej i organizacyjnej

Habilitant prowadzi zajęcia z zakresu ekonomii, zarządzania, marketingu, logistyki oraz gospodarki cyfrowej, a także seminaria dyplomowe na poziomie studiów pierwszego i drugiego stopnia. Do tej pory prowadził zajęcia z 9 przedmiotów, zarówno w języku polskim, jak i angielskim. W tym miejscu należy jednak dodać, że oprócz zajęć w rodzimej uczelni Habilitant prowadził w ramach Erasmus Staff Mobility for Teaching zajęcia w Juraj Dobrila University of Pula w Chorwacji. Ponadto poza recenzowaniem prac dyplomowych (198 recenzji), był promotorem 43 prac magisterskich i 86 prac licencjackich.

Habilitant współpracuje także z praktykami gospodarczymi. Był trenerem i doradcą w ramach szkoleń w Fundacji Centrum Rozwoju Lokalnego w Lublinie. Ponadto współpracował z Fundacją Inicjatyw Lokalnych w Lublinie jako szkoleniowiec i doradca.

Habilitant jest także czynnie zaangażowany w obowiązki organizacyjne. Był Sekretarzem Katedry Ekonomii w Wyższej Szkole Umiejętności im Stanisława Staszica w Kielcach. Równocześnie pełnił funkcję opiekuna praktyk studenckich. Z kolei w Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania w Warszawie była najpierw Redaktorem Technicznym, a następnie Zastępcą Redaktora Naczelnego jednego z czasopism naukowych. Natomiast w Uniwersytecie VIZJA pełni funkcję Pełnomocnika Dziekana ds. kształcenia. Był ponadto członkiem Rady Naukowej oraz członkiem Komitetu Organizacyjnego konferencji naukowych o zasięgu międzynarodowym organizowanych w macierzystej uczelni.

W ramach działalności popularyzatorskiej uczestniczył w różnych inicjatywach edukacyjnych. Przygotował 4 publikacje w prasie branżowej oraz miał 2 wystąpienia medialne.

Mając na uwadze powyższe należy stwierdzić, że aktywność dydaktyczna, ekspercka i organizacyjna dra Tomasza Szopińskiego stanowi podstawę do jej pozytywnej oceny.

5. Konkluzja końcowa

Po zapoznaniu się z monografią wskazaną przez Habilitanta jako główne osiągnięcie naukowe, a także informacjami na temat działalności naukowej, dydaktycznej, eksperckiej i organizacyjnej dra Tomasza Szopińskiego stwierdzam, że moja ocena jest jednoznacznie pozytywna we wszystkich aspektach.

Publikacje dra Tomasza Szopińskiego po uzyskaniu stopnia naukowego doktora prezentują wysoki poziom merytoryczny wykazując znaczący wkład w rozwój dyscypliny ekonomii i finanse. Szczególnie pozytywnie należy ocenić dorobek naukowy dra Tomasza Szopińskiego w wymiarze międzynarodowym. Na wyróżnienie zasługuje aktywność Habilitanta w obszarze dydaktycznym i organizacyjnym.

Wobec powyższego stwierdzam, że spełnione zostały wymagania przewidziane w Ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z 2018 roku – wraz z późniejszymi zmianami i rekomenduję Radzie Naukowej Dyscyplin Ekonomia i Finanse oraz Nauki o Zarządzaniu i Jakości Federacji Naukowej Uniwersytet VIZJA w Warszawie nadanie dr. Tomaszowi Szopińskiemu stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie ekonomia i finanse.

